

5 Op vrijwilligerswerk gaan: ervaringen in het buitenland

Internationale vrijwilligers zijn net zo moeilijk in hokjes te plaatsen als hun thuisblijvende evenknieën. Dat was de eerste gedachte die bij me opkwam na het lezen van het artikel van Ten Hoorn en Keulers. Individuele internationale vrijwilligers hebben totaal verschillende motivaties, verwachtingen en ervaringen. Wat voor de ene vrijwilliger een positieve kennismaking met een andere cultuur was en een unieke leerervaring opleverde, blijkt voor de ander eerder ergernis en een gevoel van onvermogen op te roepen. Juist als vrijwilligers op zichzelf zijn aangewezen omdat begeleiding ver weg of zelfs afwezig is, wordt deze verscheidenheid scherp zichtbaar. De eerste les die ik uit het artikel haal, is dat het belang van vrijwilligersmanagement op maat toeneemt om zo de verwachtingen van de vrijwilliger, de zendende organisatie en de ontvangende gemeenschap met elkaar in lijn te brengen.

Ten Hoorn en Keulers laten verder zien dat bij korte en middellange uitzendingen het succes van het vrijwilligerswerk in de ogen van de respondenten positief beïnvloed wordt als zij het gevoel hebben dat ze iets concreet bijdragen en als ze daadwerkelijk contact hebben met de lokale bevolking. Grootste knelpunt voor deze groep is het gebrek aan adequate begeleiding ter plaatse. Voor de lange-termijnvrijwilligers bepaalt de onderdompeling in een andere cultuur zowel het succes als het falen van het vrijwilligerswerk. Twee aspecten hebben mijns inziens grote invloed op deze factoren, naast de verklaringen die de auteurs geven:

- De doelgroep van de zendende organisatie: Er is een toenemend aantal organisaties dat vrijwilligers, al dan niet in combinatie met vakantie, uitzendt. Sommige organisaties (zoals VIA en SIW) richten zich bijvoorbeeld specifiek op jongeren en stellen de interculturele uitwisseling centraal. Andere organisaties (zoals VSO) zijn juist op zoek naar ervaren professionals in specifieke vakgebieden. En weer andere (zoals Commundo) richten zich op de maatschappelijk betrokken vakantieganger. Voor al deze doelgroepen gelden andere combinaties van succes- en faalfactoren.
- De aard van de werkzaamheden: Het maakt nogal wat uit of een vrijwilliger gezamenlijk met anderen een huis gaat bouwen of dat hij leraar wordt in een lokale gemeenschap in een ontwikkelingsland. Niet alleen de duur van de inzet heeft dan invloed op zijn beleving van het vrijwilligerswerk, maar ook de manier waarop de vrijwilliger in contact kan komen en een relatie kan opbouwen met de lokale cultuur.

Zoals de auteurs zelf al aangeven, weten we nog te weinig van aard en omvang van het internationale vrijwilligerswerk om met meer precisie te kunnen aangeven welke combinatie van factoren voor positieve effecten zorgt. Dit onderzoek draagt daarvoor bouwstenen aan, maar verder onderzoek is zeker nodig. Dat is de tweede les.

Een cruciale vraag in het onderzoek is in hoeverre internationaal vrijwilligerswerk leidt tot meer (neiging tot) vrijwilligerswerk in Nederland. De auteurs concluderen op basis van de interviews dat die relatie er niet direct is. Tegelijk geven ze aan dat internationale vrijwilligers in korte tijd zeer veel vrijwilligerswerk verzetten. De derde les is wat mij betreft dat we boven water proberen te krijgen hoe we enerzijds die intense vrijwilligerservaring kunnen benutten om de pool van vrijwilligers te vergroten, en anderzijds hoe we kunnen werken aan het versterken van het global citizenship van de internationale vrijwilliger.

plaatsbepaling

Willem-Jan de Gast,
senior organisatieadviseur MOVISIE

Op vrijwilligerswerk gaan: ervaringen in het buitenland¹

5

*Drs. Esther M. Ten Hoorn
Kimberly M. Keulers
RSM Erasmus University*

Inleiding

Eén thema binnen het vrijwilligerswerk, waar nog weinig onderzoek naar is gedaan, is het vrijwilligerswerk door Nederlanders in het buitenland. Veel organisaties zenden vrijwilligers uit naar (ontwikkelings-)landen in Afrika, Azië, Oost-Europa en Latijns-Amerika. Steeds vaker worden reizen naar het buitenland gecombineerd met vrijwilligerswerk. Er blijkt een stijgende vraag te zijn, en een zich ontwikkelend aanbod, voor combinaties van vakantie en vrijwilligerswerk (Meijs, 2007). Ook Brewis en Ellis (2005) en Sherraden et al. (2006) merken op dat recente trends een stijging aantonen in het aantal internationale vrijwilligers. Bij organisaties, zoals EVS en Responz International, is het aantal uitgezonden vrijwilligers stijgende (De Beus, 2003). Het ontstaan van nieuwe vormen van internationaal vrijwilligerswerk, als ook het uitwisselen van vrijwilligers tussen ontwikkelingslanden zit in de lift (Davis Smith et al., 2005; McBride et al., 2003). Zo zijn recentelijk in Nederland en in de EU subsidieprogramma's opgericht voor culturele uitwisselingen en vrijwilligerswerk door jongeren, zoals Xplore en Youth in Action. Een kanttekening hierbij is dat bij sommige organisaties, zoals SIW en VIA, het aantal uitgezonden vrijwilligers dalende was tot 2003 en bij andere organi-

saties wisselend (De Beus, 2003).

Internationaal vrijwilligerswerk is een belangrijk onderzoeksthema. Ten eerste, vanuit het perspectief van 'volunteerability'- de bereidheid, geschiktheid en beschikbaarheid van individuen om vrijwilligerswerk te doen (Meijs, Ten Hoorn en Brudney, 2006). Individuen die internationaal vrijwilligerswerk hebben gedaan, hebben nieuwe vaardigheden, kennis en werkervaring opgedaan: zogenoemde eerder verworven competenties (Van Dam et al., 2004). Dit verstevigt hun positie op de vrijwillige en betaalde arbeidsmarkt (zie Meijs, Ten Hoorn en Brudney, 2006).

Ten tweede, positieve ervaringen met internationaal vrijwilligerswerk kunnen leiden tot enthousiasme om meer (internationaal en nationaal) vrijwilligerswerk te doen. Vanuit het perspectief van vrijwilligerswerk als een 'natuurlijke hulpbron' (Brudney en Meijs, 2007) helpt de intense ervaring die wordt opgedaan tijdens het (internationale) vrijwilligerswerk om vrijwilligers te 'kweken'. Gemiddeld besteden Nederlanders 100 uur per jaar aan vrijwilligerswerk² (CBS, 2005). Een vrijwilliger die 2,5 week werkt, doneert dus evenveel uren als de gemiddelde Nederlander in één jaar!

Daarnaast dragen vrijwilligers in het buitenland, mits de werkzaamheden duurzaam zijn, bij aan ontwikke-

¹ De auteurs willen graag hun dank betuigen aan Lucas Meijs voor de wetenschappelijke ondersteuning en aan Inge van Steekelenburg voor haar inhoudelijke adviezen.

² Volgens het Tijdsbestedingonderzoek 2005 van het CBS besteden Nederlanders gemiddeld 2 uur aan vrijwilligerswerk per week, dus ongeveer 100 uur per jaar. Een derde van de Nederlandse bevolking doet aan vrijwilligerswerk. Dus de gemiddelde vrijwilliger doet voor $3 \times 2 = 6$ uur per week aan vrijwilligerswerk, ofwel 300 uur per jaar (www.tijdbesteding.nl/hoelangvaak/vrijetijd/vrijwilligerswerk/mantelzorg-kerkgang/20061018.html, bekeken 5 oktober 2007).

ling en het behalen van de Millennium Development Goals, het creëren van draagvlak voor ontwikkeling en vrijwilligerswerk en het verlenen van diensten (Brewis en Ellis, 2005).

De auteurs van dit artikel vragen zich vanuit een managementperspectief af of er een positief verband kan zijn tussen 1) de positieve of negatieve beleving van de vrijwilliger en 2) de mate van voorbereiding, organisatie en ondersteuning door de Nederlandse en plaatselijke uitzendorganisatie. Inzicht krijgen in de succesfactoren (positieve beleving) en knelpunten (negatieve beleving) van internationaal vrijwilligerswerk is daarom zeer relevant.

De hoofdvraag die in dit artikel wordt onderzocht luidt:

Wat zijn succesfactoren en knelpunten voor internationaal vrijwilligerswerk, naar de beleving van Nederlandse internationale vrijwilligers?

Een subvraag hierbij is of er verschil zit tussen korte termijn en lange- termijnvrijwilligerswerk in het buitenland, omdat beide soorten vrijwilligers wellicht een

andere managementbenadering vergen. Deze verwachting is gebaseerd op eigen ervaringen van één van de auteurs als internationale vrijwilliger en tevens op basis van het onderzoek door Sherraden et al. (2006) naar de vormen en structuren van internationaal vrijwilligerswerk, waarin ook onderscheid gemaakt wordt tussen korte en lange-termijnvrijwilligerswerk.

Bij de 'succesfactoren' en 'knelpunten' wordt niet gekeken naar de impact van het vrijwilligerswerk op de doelgroep, omdat dit haast onmogelijk te meten is. De focus ligt op onderzoek op microniveau, zijnde de beleving en ervaring van de vrijwilligers. Deze benadering is nog minder onderzoek naar gedaan dan op macro- of mesoniveau.

Internationaal vrijwilligerswerk door Nederlanders

Beeld van de omvang

Volgens een schatting van De Volkskrant (Vos, 2004) combineren jaarlijks 3000 Nederlanders vrijwilligerswerk met een vakantie. Om een indruk te krijgen van hoeveel vrijwilligers er jaarlijks worden uitgezonden, zijn deze aantallen in tabel 1 weergegeven. Het betreft hier tien (vooral grotere) organisaties in Nederland, die

Tabel 1. Tien aanbieders van internationaal vrijwilligerswerk in Nederland³

Naam organisatie		Activiteiten	Jaar van oprichting	# uitgezonden Nederlanders in 2006	Totaal # uitgezonden Nederlandse vrijwilligers
1	SIW	Korte en lange-termijnvrijwilligersprojecten in het buitenland	1953	400 ⁴	n.b.
2	Internationale Bouworde	Korte bouwprojecten in Oost-Europa, Marokko en Rusland	1957	400+	25000
3	VSO	Lange-termijnuitzending van professionals	1958	120	1100
4	ICCO	Interkerkelijke organisatie voor ontwikkelings-samenwerking	1964	17	234 ⁵
5	VIA	Interculturele uitwisseling via vrijwilligerswerk	1969	86	6000
6	ICA	Trainen van vrijwilligers en de bemiddeling bij uitzending	1977	15	200+ ⁶
7	Activity International	Au-pair organisatie, vrijwilligerswerk, taalreizen en werkvakanties	1988	500-600 ⁷	n.b.
8	Travel Active	Culturele uitwisselingsorganisatie	1989 ⁸	415	1900-2000
9	Habitat for Humanity NL	Bouwreizen naar het buitenland	1993	414	1639
10	Commundo	Combinatie reizen en vrijwilligerswerk	2003	260	448

³ In deze tabellen zijn alleen organisaties opgenomen die vrijwilligerswerk in het buitenland aanbieden, een Nederlands contactadres hebben, te bereiken zijn via een Nederlands telefoonnummer, zijn vermeld op vrijwilligerswerk.startpagina.nl (bekeken 4 juli 2007). Enkele zijn toegevoegd gedurende het onderzoek. Bronnen zijn de websites van deze organisaties en telefonische en e-mail contacten met de organisaties..

⁴ Hermans (2006)

⁵ In de periode van 1997 - 2007

⁶ In de periode van 1995 - 2007

⁷ Hermans (2006)

⁸ Oprichting vrijwilligersprogramma in 1999

vrijwilligers naar het buitenland sturen. Internationaal vrijwilligerswerk lijkt groeiende, omdat er zowel in de jaren vijftig als in de 21e eeuw en in alle decennia daartussen nog steeds nieuwe, succesvolle organisaties worden opgericht.

Het is, echter, nog onduidelijk hoe groot dit veld van internationaal vrijwilligerswerk is binnen Nederland. Door de versnippering en vele eigen initiatieven kan hierop geen volledig antwoord worden gegeven.

Vormen van internationaal vrijwilligerswerk

Internationaal vrijwilligerswerk is een breed begrip en

er zijn vele verschijningsvormen (zie tabel 2). Deze verschijningsvormen verschillen onderling op verschillende aspecten. Keuzes die gemaakt worden betreffende deze aspecten kunnen invloed hebben op de verwachtingen, ervaringen en tevredenheid van de vrijwilliger. Een vrijwilliger die bijvoorbeeld alleen komt te werken, terwijl deze eigenlijk verwachtte deel uit te gaan maken van een gezellige groep buitenlandse vrijwilligers, zal teleurgesteld kunnen worden. Evenzo kan de soms moeilijke leefomgeving op het platteland, vaak zonder elektriciteit en stromend water, leiden tot teleurstelling.

Tabel 2. Vormen van internationaal vrijwilligerswerk

Aspect	Vorm	
Duur	<ul style="list-style-type: none"> • Korte duur: 1week - 3 maanden • Middellange duur: 3 - 6 maanden • Lange duur: meer dan 6 maanden (gebaseerd op Sherraden et al., 2006)	
Collega's	Alleen	Met een (reis) groep of andere internationale vrijwilligers
Georganiseerd verband	Zelf georganiseerd	Via een (commerciële) organisatie
Lokale organisatie	Vrijwilligerswerk voor een individu	Vrijwilligerswerk voor een NGO/NPO
Soorten activiteiten 1	Alleen vrijwilligerswerk	In combinatie met Gap year, vakantie, tussenjaar
Soorten activiteiten 2	<ul style="list-style-type: none"> • Milieubescherming en wetenschappelijk onderzoek; • Sociaal werk; • Cultureel erfgoed onderhouden; • Medisch werk; • Recreatie projecten. (Gazley, 2001)	
Doelgroep	Kinderen, ouderen, gehandicapten, startende ondernemers, dieren, daklozen, verslaafden, natuur, etc.	
Locatie	Westers land	Ontwikkelingsland
Leefomgeving	Stad, semiurbaan, 'luxe'	Platteland, jungle, primitief
Kosten	Ontvangen van een uitgebreide onkostenvergoeding	Alles zelf betalen, inclusief bemiddelingskosten, ticket, wekelijkse projectbijdrage etc.

Onderzoeksmethoden

Het onderzoek is uitgevoerd middels meerdere onderzoeksmethoden.

Een literatuuronderzoek is gedaan in de vorm van desk research, waarbij informatie is verkregen via internet en organisaties die vrijwilligers uitzenden naar het buitenland.

Ten tweede zijn interviews afgenomen bij 27 Neder-

landse vrijwilligers die in het buitenland vrijwilligerswerk hebben gedaan, 7 mannen en 18 vrouwen, waarvan één persoon tweemaal is geïnterviewd, zowel voor een korte als een lange-termijnplacement. Van de 28 ervaringen gaan er 15 over korte-termijnvrijwilligerswerk, 2 over middellange-termijnvrijwilligerswerk en 11 over lange-termijnvrijwilligerswerk. Voor de analyse zijn de korte en middellange-termijnvrijwilligers sa-

mengevoegd, omdat de antwoorden overeenkomen. De ervaringen zijn als volgt verdeeld over de vrijwilligersorganisaties: Commundo (8), VSO (7), Travelactive (3), Activity International (2), ICCO (2), ICA (2), VIA (1), JAFET (1), Internationale Bouworde (1) en Strohalm (1). De respondenten zijn benaderd via vrijwilligersorganisaties en eigen contacten. Om privacyredenen zijn de achternamen weggelaten. De vragen die aan de vrijwilligers zijn gesteld gaan over succesfactoren en knelpunten tijdens hun uitzending, waarbij apart gevraagd is naar de tevredenheid over de voorbereiding, de organisatie van de werkzaamheden en de ondersteuning door de Nederlandse en buitenlandse partnerorganisatie.

Literatuuronderzoek

Er is veel literatuur te vinden over succesfactoren en knelpunten bij vrijwilligerswerk, maar niet in internationaal perspectief of op microniveau. Dit onderzoek beperkt zich tot literatuur, specifiek gericht op internationaal vrijwilligerswerk.

Eerder onderzochte thema's binnen het veld van internationaal vrijwilligerswerk zijn bijvoorbeeld de motivaties van de vrijwilligers (Wearing, 2001 en 2004), de impact van internationale vrijwilligersprojecten op ontwikkelingslanden (Davis Smith, Brewis en Ellis, 2005; Brewis en Ellis, 2005; Lewis, 2005; Butcher, 2005; Aguilung Dalisay, 2005), ontwikkelingen in het veld (Leigh, 2005; Rockliffe, 2005), de juridische context (Stringham, 2005) en de relatie met overheden (Adebewani, 2005). Sommige onderzoeken richten zich specifiek op een bepaalde doelgroep, zoals jongeren (Jones, 2005; McBride et al., 2003).

Specifiek over lange-termijnvrijwilligerswerk in het buitenland is nauwelijks literatuur gevonden (wel Sherraden et al., 2006; Rockliffe, 2005).

Enkele onderzoeken zijn verricht naar korte-termijnvrijwilligerswerk, ook wel 'volunteer tourism', 'voluntourism', 'alternative tourism' of 'vakantievrijwilligerswerk' genoemd (zie Wearing, 2001; Wearing, 2004; Meijs, 2007; Gazley, 2001; Ellis, 2007). Hermans (2006) voerde een empirische studie op microniveau uit naar kenmerken van toeristen die voor een vrijwilligersreis kiezen. Meijs (2007) noemt als mogelijke succesfactor dat het vrijwilligerswerk moet aansluiten bij de motivaties voor vrijwilligerswerk én vrijetijdsbesteding. Daarnaast dient de gastorganisatie te zorgen voor 'een vakantie en recreatieprogramma, verblijf, eten en drinken en een plaats waar alles kan gebeuren'. Dit

wordt bevestigd door Wearing (2004), die het vakantiegedeelte als een succesfactor van vakantievrijwilligerswerk noemt.

Zowel Meijs (2007) als Ellis (2007) benadrukken het belang van een goede selectie en matching van vrijwilligers, de juiste balans tussen vrijwilligerswerk en vakantie en een effectieve, zinnige tijdsbesteding van de vrijwilligersuren.

De klassieke literatuur zegt over het algemeen dat je vrijwilligers op de juiste plek moet zetten middels, bijvoorbeeld, een selectieproces. Een vraag zou kunnen zijn of organisaties die vrijwilligers naar het buitenland uitzenden deze stap overslaan of niet.

Susan Ellis noemt ook het belang van oriëntatie en training voor de vrijwilligers en de doelgroep en een contactpersoon voor als zich problemen voordoen.

Een factor voor succes is ook of aan de verwachtingen voor vertrek van de vrijwilliger wordt voldaan. Daarnaast dient ook aan de persoonlijke doelen van de vrijwilliger te worden voldaan (Wearing, 2004: 218). Weyers en Van den Berg (2006) vinden in hun onderzoek naar de factoren die sociaal-gemeenschappelijke projecten in Zuid-Afrika tot een succes maken, dat menselijke factoren hierin de grootste rol spelen.

De literatuur blijkt vooral anekdotische informatie te geven over vrijwilligerswerk in het buitenland, en is vooral gericht op korte-termijnvakantievrijwilligerswerk en niet op lange-termijnuitzendingen. De literatuur is ook nauwelijks gebaseerd op praktijkonderzoek. In dit artikel staat juist het empirisch onderzoek centraal.

Resultaten: korte en middellange-termijnvrijwilligers

Om een beeld te krijgen van hoe de vrijwilligers denken over hun uitzending naar het buitenland, zijn interviews afgenomen. In dit deel worden de resultaten besproken van de vrijwilligers die voor korte tot middellange periode (1 week tot 6 maanden) zijn weg geweest. Het gaat om 17 interviews, waarvan 15 korte termijn (tot 3 maanden) en 2 middellange-termijnuitzendingen (3-6 maanden). Een eerste analyse gaf geen verschil tussen deze twee groepen vrijwilligers, daarom zijn deze samengevoegd. Als eerste worden hier de factoren beschreven die de geïnterviewde vrijwilligers als succesfactoren noemen, of punten die het vrijwilligerswerk erg leuk maakten. Daarna worden de knelpunten, of aspecten die het aanzienlijk minder leuk maakten, besproken.

Succesfactoren

Opvallend is dat 14 van de 17 vrijwilligers, die voor korte tijd zijn weggeweest, het gevoel iets te hebben bereikt of bijgedragen noemen als een succesfactor van hun uitzending. De vrijwilligers vinden het fijn zich nuttig te voelen. Thea, die met Commundo naar Guatemala ging, noemt dat het een succes was, "omdat je voornamelijk iets doet wat de mensen daar graag willen." Meerdere vrijwilligers noemen dat het belangrijk was om tastbaar resultaat te zien van hun inspanningen, vooral degenen die bij een bouwproject hebben gewerkt. Anderen waren tevreden met kleine resultaten, zoals een glimlach op een kindergezichte. Dat deze niet altijd eenvoudig tevoorschijn te toveren was, bleek uit het verhaal van Anne-Marij: "De straatkinderen zijn niet gewend aan stabiel contact met volwassenen en daarom moet je echt bij heel kleine dingen beginnen. Dat vond ik wel lastig." Naast het iets bereiken met de doelgroep, noemen meerdere vrijwilligers ook dat ze tevreden zijn omdat hun eigen doelen zijn bereikt, zoals de taal leren of onder primitieve omstandigheden verblijven. Wanneer de vrijwilliger nadrukkelijk heeft samengewerkt met de lokale bevolking, verhoogt dit het gevoel iets te hebben bijgedragen. Marieke, die met Activity International naar Guatemala is geweest, vat het mooi samen met de woorden: "Je bent in een ander land en je doet echt wat voor die mensen, je leert iets over jezelf en doet daarbij iets nuttigs."

Een andere factor die bij veel vrijwilligers (11 van de 17) zorgt voor een positieve ervaring, is het in aanraking komen met de lokale bevolking en het meemaken van een andere cultuur. De hartelijkheid en dankbaarheid van de mensen is zeer bevallen, en ook het land anders kunnen ervaren dan als een toerist.

Op de derde plaats staan drie factoren die even vaak zijn genoemd (door 7 van de 17 geïnterviewden): begeleiding van de vrijwilligers, omgevingsfactoren en het contact met de doelgroep. Onder begeleiding vallen zaken als de organisatie van de werkzaamheden, het zorgen voor voldoende en leuk werk, materiaal en ondersteuning bij de werkuitvoering. Daarnaast blijken de omgevingsfactoren, zoals een mooi landschap, goed weer, mooie natuur, jungledieren, rust en excursies, een belangrijke factor voor succes te zijn. Ook geven veel vrijwilligers aan dat ze het erg leuk vonden om met hun doelgroep, zoals kinderen of dieren, bezig te zijn.

Op de vierde plaats staan twee factoren voor succes, die elk door 6 van de 17 vrijwilligers zijn genoemd, namelijk de voorzieningen voor de vrijwilligers en hun persoonlijke ontwikkeling. Onder voorzieningen voor de vrijwilligers vallen, bijvoorbeeld, vervoer, voedsel en huisvesting, waarbij opvalt dat veel vrijwilligers erg tevreden zijn over het gastgezin waarin men is geplaatst. Men noemt over de persoonlijke ontwikkeling dat men veel van het vrijwilligerswerk heeft geleerd, minder onzeker of zelfstandiger geworden is. Inge, die met Travelactive naar Ghana is geweest, vertelt: "Ik ben een stuk zelfstandiger geworden, assertiever en ik heb niet zo veel heimwee meer. Ik was vroeger heel erg onzeker over alles, en dat is nu anders. Mijn ouders zeggen wel dat ik een heel ander mens ben geworden sinds ik terug gekomen ben."

Twee andere factoren die, op de vijfde plaats, voor een positieve ervaring zorgen zijn het avontuur en de contacten met andere vrijwilligers of westerlingen. Voor velen was het de eerste keer dat ze op intense en minder toeristische manier met een land in aanraking kwamen. Het avontuur en de overweldigende indrukken werden door 4 van de 17 vrijwilligers genoemd. Caroline, die met Commundo naar Guatemala is geweest, zegt: "Het was een onvergetelijke reis, hoe vaak maak je dit nou mee?"

Meerdere vrijwilligers waarderen de gezelligheid met andere vrijwilligers op het project enorm. Aan de contacten met vrijwilligers uit verschillende culturen, waardoor een levendige groepsdynamiek ontstaat, wordt veel plezier beleefd. Annerieke, die met VIA

Tabel 3. Top 5 succesfactoren korte en middellange-termijnuitzendingen

Nr	Succesfactoren (N=17)	n
1	Iets bereiken of bijdragen	14
2	Lokale bevolking en cultuur	11
3	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding vrijwilligers • Omgevingsfactoren • Doelgroep 	7
4	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzieningen vrijwilligers • Persoonlijke ontwikkeling 	6
5	<ul style="list-style-type: none"> • Het avontuur • Contact met andere vrijwilligers 	4

naar Oostenrijk en Tsjechië is geweest, kwam tot de ontdekking dat de cultuurverschillen tussen de vrijwilligers er niets toe deden: "De groepsdynamiek met mensen uit allerlei landen zorgde voor een goede band onderling, waardoor we met z'n allen door goede communicatie samen werk verzet hebben en wat hebben bereikt."

Naast de genoemde factoren noemt een enkeling ook het belang van een goede voorbereiding, de combinatie van reizen en vrijwilligerswerk en de leuke werkzaamheden als succesfactoren.

Knelpunten

Het knelpunt dat het meest naar voren is gekomen tijdens de interviews (9 van de 17) betreft de begeleiding van de vrijwilligers. Hieronder vallen zowel de begeleiding door de uitzendorganisatie als door de partnerorganisatie ter plekke, waaronder het zorgen voor voldoende werkzaamheden en materialen. Marieke, die met Strohalm naar Brazilië is geweest, zegt: "Knelpunten hadden voornamelijk te maken met de communicatie. De communicatie vormde een driehoek van de organisatie in Nederland, de organisatie in Brazilië en ik. Er was vaak 'ruis' op de lijn, het bleek moeilijk om dingen te communiceren en over te brengen. Ook was het moeilijk voor de organisatie in Nederland om situaties in te schatten, omdat ze niet ter plekke waren." Lissanne, die met Travelactive naar Centraal Amerika is afgereisd, vertelt dat er een grote tegenstelling was tussen de manier waarop ze in Nederland begeleid werd en in het gastland. "De ondersteuning ter plekke was heel slecht. Toen ik bij mijn eerste project in Costa Rica aankwam, bleek dat ik onjuist over dat project was voorgelicht en ik voelde me daar ook niet nuttig. Daarom ben ik zelf overstapt naar een ander project. In Guatemala ben ook ik naar een ander project gegaan, omdat bleek dat men bij het eerste project al voldoende vrijwilligers had." Willemijn, die met Commundo naar Guatemala is geweest, vertelt: "Ik kreeg de indruk dat vrijwilligers niet belangrijk zijn om het werk af te krijgen, maar meer om het geld. Bovendien was er een overschot aan vrijwilligers en was je in twintig minuten klaar met je werk. Ook werd er geen medewerking verleend als je iets extra wilde doen. Ik voelde me hierdoor niet nuttig." Aan de andere kant dienen vrijwilligers zich wel te realiseren dat ze in een ander land zijn met andere spelregels.

Op de tweede plaats, door 5 van de 17 genoemd, staan drie punten. Ten eerste vonden meerdere vrijwilligers

de reis te kort, ze hadden graag langer willen blijven en vonden het jammer weer zo snel naar huis te moeten. Daarnaast waren niet alle vrijwilligers tevreden met de voorzieningen ter plekke, zoals de huisvesting, het voedsel en gebrek aan privacy in het gastgezin. Sommige vrijwilligers hadden zich hier van tevoren op voorbereid, waardoor de teleurstellingen voorkomen konden worden. Heleen, die met Commundo naar Sri Lanka ging: "Geen warm water is niet het einde van de wereld." Het niet voldoende beheersen van de taal wordt door velen gezien als een beperking bij het communiceren met de begeleiders, de doelgroep en de lokale bevolking. Marieke, die met Commundo naar Zuid-Afrika is geweest, werkte in een township in Kaapstad. "Wat ik soms lastig vond, was dat de kinderen mij verhalen vertelden in Xhosa, die ik niet kon verstaan. Ik was altijd nieuwsgierig naar wat ze me hadden verteld. Later hoorde ik dan van een van de crècheouders dat zij bijvoorbeeld over hun familie vertelden."

Het derde knelpunt dat uit de interviews naar voren kwam, heeft betrekking op de voorbereiding van de vrijwilliger. Door 4 van de 17 geïnterviewden wordt een onvolledige of een onjuiste voorbereiding als knelpunt genoemd. Dit kan zowel de voorbereiding door de uitzendorganisatie of door de vrijwilliger zelf betreffen. Corinne, die met Commundo naar Thailand ging, vertelt: "Mijn verblijf in Thailand was voor opbouw na de tsunami ramp. Commundo heeft mij wel goed voorbereid, maar ik had mij toen zelf niet echt erg verdiept in het land en de cultuur. Dit zou ik, als ik het over kon doen, meer gedaan hebben, want dan begrijp je nog beter het doen en denken van de bevolking. Het belangrijkste is dat je je eigen 'Hollandse' bril afzet en thuislaat." Wellicht dat dit knelpunt ook samenhangt met de verwachting die de vrijwilligers hebben van de organisatie, namelijk of de plaatsing en praktische zaken door de organisatie geregeld worden, of door de vrijwilliger.

Op de vierde plaats vinden we meerdere knelpunten die door 3 van de 17 vrijwilligers genoemd worden. Ten eerste zijn meerdere vrijwilligers ontevreden over het uiteindelijke resultaat van hun inspanningen, ze hadden het gevoel te weinig bereikt te hebben. Een andere groep noemt te hoge kosten als een knelpunt van hun ervaring. Als derde hadden enkele vrijwilligers moeite met aspecten van de lokale cultuur waarmee ze

tijdens hun verblijf geconfronteerd zijn (ook wel 'cultuurschok' genoemd; zie Berry, 1997). Kelly, die met Travelactive naar Ghana ging, zegt: "Een van mijn minder leuke ervaringen was om te zien dat vrouwen daar veel minder kansen hebben. Ook vond ik het onprettig hoe sommige mannen zich tegenover me gedroegen. Ik miste soms mijn privacy, doordat er veel naar me werd gekeken en over en tegen me gepraat werd."

Als vijfde, genoemd door 2 van de 17 geïnterviewden, staan de persoonlijke omstandigheden van de vrijwilliger als knelpunt. Martin, die met Activity International naar Bolivia ging, vertelt: "Ik werd wat ziekjes. Dat was een bekend fenomeen van werken met jonge kinderen."

Verder worden als knelpunten nog genoemd de matige organisatie van de rondreis die bij het vakantievrijwilligerswerk hoorde, het gebrek aan contact met de lokale bevolking en niet-transparante financiën van het project waaraan men werkte of geld schonk.

Tabel 4. Top 5 knelpunten korte en middellange-termijnuitzendingen

Nr	Succesfactoren (N=17)	n
1	Begeleiding vrijwilligers	9
2	<ul style="list-style-type: none"> • Te korte verblijfsduur • Voorzieningen vrijwilligers • Taalbarrière 	5
3	Te weinig of onjuiste voorbereiding	4
4	<ul style="list-style-type: none"> • Te weinig bereiken • Te hoge kosten • 'Cultuurschok' 	3
5	Persoonlijke omstandigheden	1

Resultaten: lange-termijnvrijwilligers

Hieronder worden de resultaten besproken van de interviews met vrijwilligers die langer dan 6 maanden zijn weg geweest. Het gaat om 11 interviews van vrijwilligers die via VSO, ICCO of ICA zijn weggeweest. Ten eerste worden de door de vrijwilligers genoemde succesfactoren beschreven en daarna de knelpunten.

Succesfactoren

Zeer opvallend is dat bijna alle vrijwilligers, die meer

dan 6 maanden zijn weggeweest, het contact met de lokale bevolking en de lokale cultuur noemen als succesfactor.

Bas, die met VSO naar Tanzania is geweest, noemt "de contacten met de mensen daar, zowel professioneel als sociaal. Ik heb in Tanzania veel nieuwe vrienden gemaakt." Frank die met VSO naar Kenia is gegaan, zegt: "Ik zat afgelegen en had weinig contact met andere vrijwilligers. Daardoor heb ik juist veel contact gehad met lokale mensen, mede omdat ik niet terug kon vallen op westerlingen. Deze contacten maakte ook mijn werk makkelijker uitvoerbaar." Robert, die met VSO naar de Filipijnen ging, vertelt: "Ik had goede contacten met de lokale bevolking. Ze namen me zelfs mee naar feesten en begrafenissen."

Op de tweede plaats spelen de omgevingsfactoren, zoals een mooie omgeving en het klimaat, ook een belangrijke rol bij een positieve belevenis van 8 van de 11 vrijwilligers.

Ten derde worden de persoonlijke ontwikkeling en leuke/afwisselende werkzaamheden genoemd door 7 van de 11 vrijwilligers. Frank vat mooi samen wat men zoal geleerd heeft: "Ik ben zeer positief over mijn ervaringen, want ik heb er veel van geleerd, bijvoorbeeld hoe mensen leven in een ontwikkelingsland. Ik heb geleerd over ontwikkelingsproblematiek en ik heb nu een andere manier van kijken gekregen, vergeleken met hoe men in Nederland naar dingen kijkt. Persoonlijk heb ik ook geleerd mensen aan te sturen." Wat de leuke en afwisselende werkzaamheden betreft geven meerdere vrijwilligers aan dat ze in het begin van hun uitzending niet wisten wat ze konden gaan doen, maar in tegenstelling tot de vrijwilligers die voor korte tijd weg zijn geweest, ziet een aantal dit juist als iets positiefs. Irma, die met VSO naar Nigeria ging, zegt: "Ik verzon vooral zelf veel nieuwe taken en dat maakte het juist leuker." Wilco voegt toe: "De werkzaamheden veranderden zeer frequent. Dat was wel lekker, want daardoor was er weinig werkdruk en ruimte voor eigen werkzaamheden."

Op de vierde plaats vinden we het gevoel iets te hebben bereikt of bijgedragen als succesfactor, genoemd door 6 van de 11 vrijwilligers. Dit aspect is bij lange-termijnuitzendingen van belang, maar vaak minder concreet te meten dan bij korte-termijnwerkzaamheden. Wilco zegt hier over: "Het resultaat is onduidelijk en onmogelijk te meten, maar men was tevreden, dus ik ook." Ook blijkt de duurzaamheid van de werk-

zaamheden van belang te zijn. Mariel, die met ICA naar Oeganda ging: "Een succesfactor was voor mij dat mensen daar het werk zelf doen. De activiteiten bleken duurzaam te zijn, omdat alles gebeurde zonder hulp van buitenaf. Het gebeurde allemaal door en met Afrikanen uit de sloppenwijken, van wie een aantal gestudeerd had. De mensen hebben daar doorgekregen wat zij echt nodig hebben." Dit wordt bevestigd door Michel, die met VSO naar Papua Nieuw-Guinea is geweest: "Ik bleef continu lokale mensen bij het werk betrekken. Nu er een aantal studenten is afgestuurd weet ik dat, ook als ze niet allemaal doorgaan met fysiotherapie, zij altijd invloed zullen blijven hebben op de mensen in hun dorp. Dat geeft mij het gevoel dat ik iets heb bijgedragen." Ook het bereiken van eigen doelen bleek voor meerdere vrijwilligers van groot belang. Zoals voor Carin: "Ik ben vrijwilligerswerk gaan doen omdat de relaxte leefstijl mij aantrok, ik wilde de cultuur proeven en het leven van de mensen daar."

Op de vijfde plaats in het rijtje van succesfactoren staat het contact met de doelgroep, bijvoorbeeld (straat)kinderen of dorpsvrouwen. Ron zegt hier over: "De kinderen in het kindertehuis waren echt fantastisch."

Naast deze top 5 zijn de volgende factoren door 3 van de 11 genoemd als succesfactor: de voorzieningen van de vrijwilligers, het onderlinge contact met andere vrijwilligers en de combinatie van reizen en vrijwilligerswerk. Een enkeling noemt als succesfactor de goede voorbereiding en begeleiding door de uitzendorganisatie, en avontuur.

Tabel 5. Top 5 succesfactoren lange-termijnuitzendingen

Nr	Succesfactoren (N=11)	n
1	Lokale bevolking en cultuur	10
2	Omgevingsfactoren	8
3	<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke ontwikkeling • Leuke/afwisselende werkzaamheden 	7
4	Iets bereiken of bijdragen	6
5	Contact doelgroep	4

Knelpunten

Opmerkelijk is dat de lokale bevolking en cultuur niet alleen op de eerste plek staat bij de succesfactoren, maar ook bij de knelpunten. Carin, bijvoorbeeld, ervoer af en toe frustraties tijdens het werk, want "men heeft een lage productiviteit en andere werkhouding, men komt afspraken niet na, geld verdwijnt in de zakken van de hoge mensen en mensen komen niet naar een workshop om de kennis maar om het geld dat ze krijgen. Hierdoor was ik minder enthousiast om hard te werken." Mariel zegt hierover: "De corruptie en politieke situatie maakten het op een gegeven moment zeer lastig om mijn werk te doen. [...] Soms werd er zelfs een ziek kind voor me gehouden met de vraag of ik haar operatie van \$20 wilde betalen. Tja, hoe ga je daar nu mee om? Gelukkig heeft de voorbereiding van ICA wel geholpen hiermee om te gaan, maar het bleef vervelend." Irma's knelpunt had voornamelijk betrekking op de manier van denken in Nigeria: "Korte-termijndenken, de gedachte dat ze niet vooruit kunnen komen. Tevens heerst het stamdenken in plaats van kijken wie het meest geschikt is. Dat maakt het lastig om tijdens het werk dingen voor elkaar te krijgen."

Een tweede knelpunt betreft de slechte begeleiding van de vrijwilligers ter plekke, genoemd door 7 van de 11 vrijwilligers. Niet alleen heerste er vaak onduidelijkheid over de invulling van taken, maar ook ontbrak de begeleiding hier vaak bij. "Ter plaatse was het iets minder goed geregeld. Toen ik aankwam bleek het lastig om er achter te komen hoe dingen werkten, doordat er meerdere contactpersonen waren voor verschillende zaken en de begeleiding wisselde steeds", liet Hanneke ons weten. Bij Rombout, die met ICA naar Ecuador is geweest, bleek dat hij iets heel anders zou moeten gaan doen dan waarvoor hij aangetrokken was: "De organisatie wilde te snel van mij weten wat ik zou gaan doen. Het zou beter zijn geweest als ik meer tijd had genomen om me te oriënteren op wat de mensen daadwerkelijk nodig hebben." Robert zegt: "Ik vond het lastig om de lokale werkgever te betrekken bij het werk. Er was geen begeleiding of expertise bij de lokale werkgever aanwezig. Het was lastig, omdat ik bij bijna niemand terecht kon voor werkinhoudelijke vragen."

Het derde knelpunt waar 4 van de 11 lange-termijnvrijwilligers last van ondervonden, waren persoonlijke

omstandigheden zoals ziekte (met name malaria), eenzaamheid, heimwee en een persoonlijk ongeluk.

Op de vierde plaats vinden we meerdere knelpunten, die elk door 3 van de 11 vrijwilligers zijn genoemd. Als eerste zijn niet alle vrijwilligers even goed voorbereid door de uitzendorganisatie; dit betreft in alle gevallen een gebrekkige informatievoorziening. De één miste opdracht van specifieke informatie, de ander plaats-specifieke informatie en een derde was ontevreden over de communicatie tussen de uitzendorganisatie en zichzelf over de plaatsing. De voorzieningen van de vrijwilligers werden, op de vierde plaats, ook als knelpunt genoemd. Irma zat ver van andere vrijwilligers af, waardoor ze aan het eind af en toe eenzaam werd. Carin had een onderkomen voor zich alleen aangevraagd, maar kreeg een huisgenoot, wat leidde tot spanningen. Als laatste staat op de vierde plaats de verwachtingen met betrekking tot de rol van de vrijwilliger. Bas, die voor vier jaar voor VSO in Tanzania zat, zegt hierover: "Mensen verwachten geld en spullen van je, in plaats van kennisoverdracht. Na drie jaar heb ik het hierdoor moeilijk gehad. Het vergde veel van mijn diplomatieke vaardigheden om dingen voor elkaar te krijgen, maar dit maakte het wel uitdagend." Wilco, die met VSO naar Gambia is geweest, vertelt: "Het wordt door VSO gebracht alsof de lokale organisatie je graag wilt hebben, maar in mijn geval maakte ze dat niets uit omdat ze zelf ook kennis in huis hadden."

Ten slotte werden de volgende knelpunten ook nog genoemd. De manier waarop de lokale uitzendorganisatie omging met de veiligheid van de vrijwilligers leidde bij 2 vrijwilligers tot een knelpunt. "Het is jammer dat

tijdens de training ter plaatse zoveel nadruk werd gelegd op veiligheid. Ik werd haast bang gemaakt om het huis uit te gaan. Daardoor werk ik voorzichtig in het aangaan van relaties met mensen. Dat heeft in het begin voor een lastige tijd gezorgd", zei Frank, die met VSO naar Kenia ging. Een enkeling noemde ook nog als knelpunt een gebrek aan financiële buffer bij terugkomst, gebrek aan contact met andere vrijwilligers door de afgelegen locatie, de aard van de werkzaamheden en het gevoel te weinig hebben bereikt.

Conclusie, discussie en vervolgonderzoek

Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht wat de succesfactoren en knelpunten zijn bij internationaal vrijwilligerswerk. Een van de vragen was of er een positief verband zou kunnen zijn tussen 1) de beleving van de vrijwilliger en 2) de mate van voorbereiding, organisatie en ondersteuning van het buitenlandse vrijwilligerswerk. Dit verband is niet duidelijk aangetroffen. Het lijkt er op dat juist andere factoren de beleving van vrijwilligers beïnvloeden en dat deze factoren verschillend zijn voor korte/middellange-termijnvrijwilligers en lange-termijnvrijwilligers. Deze verschillen worden hieronder kort samengevat.

Kijkend naar wat korte en lange-termijnvrijwilligers als succesfactoren noemen, dan valt op dat voor vrijwilligers die korte tijd weggaan iets bereiken of bijdragen op de eerste plek staat, terwijl dit voor lange-termijnvrijwilligers pas als vierde wordt genoemd. Vrijwilligers die voor korte termijn weggaan, blijken zich beter voor te bereiden dan vrijwilligers die voor een lange termijn vertrekken. Een verklaring hiervoor kan zijn dat vrijwilligers die voor een korte periode weggaan, er zo veel mogelijk uit willen halen in korte tijd.

De lokale bevolking, cultuur en omgevingsfactoren worden door beide groepen vrijwilligers veel genoemd als succesfactor. Persoonlijke ontwikkeling blijkt veel belangrijker te zijn voor vrijwilligers die voor lange tijd wegblijven, dan voor vrijwilligers die korter weggaan. Korte-termijnvrijwilligers blijken meer belang te hechten aan goede begeleiding en voorzieningen dan lange-termijnvrijwilligers. Dit blijkt uit het feit dat de korte-termijnvrijwilligers deze aspecten vaker noemen als succesfactor en iets vaker ook als knelpunt als daar iets mis mee was. De combinatie van reizen/vakantie en vrijwilligerswerk blijkt niet zo belangrijk te zijn als uit de literatuur naar voren komt.

Tabel 6. Top 5 knelpunten lange termijn-uitzendingen

Nr	Succesfactoren (N=11)	n
1	Lokale bevolking en cultuur	8
2	Begeleiding vrijwilligers	7
3	Persoonlijke omstandigheden	4
4	* Voorbereiding door uitzendorganisatie * Voorzieningen vrijwilligers * Verwachtingen m.b.t. rol vrijwilliger	3
5	Veiligheid situatie ter plekke	2

Kijkend naar de knelpunten dan blijkt het volgende. Opvallend is dat heel veel lange-termijnvrijwilligers moeite ondervonden met culturele aspecten, waar korte-termijnvrijwilligers dit veel minder vaak noemen. Een verklaring zou kunnen zijn dat de mensen die korter weg zijn in mindere mate een cultuurschok beleven, die zich in verschillende fases manifesteert (zie Berry, 1997; Ward et al., 2001). Bij beide groepen worden de slechte begeleiding te plekke en gebreken of onjuistheden in de voorbereiding (ofwel door de vrijwilliger zelf, ofwel door de uitzendorganisatie) als knelpunten genoemd. Knelpunten, die specifiek voor korte-termijnvrijwilligers gelden, zijn de te korte verblijfsduur en de taalbarrière. De vrijwilligers zien het overigens niet als een verantwoordelijkheid van de organisatie om zaken als taallessen aan te bieden, maar het is wel wenselijk dat de uitzendorganisatie benadrukt dat het beheersen van de lokale taal belangrijk is.

Een specifiek knelpunt voor lange-termijnvrijwilligers is de verwachtingen met betrekking tot de rol van de vrijwilliger.

Terugblikkend naar de literatuur wordt in geringe mate bevestigd dat een combinatie van vrijwilligerswerk en vrijetijdsbesteding een succesfactor is. Reden is, dat omgevingsfactoren vaak genoemd zijn als succesfactor, en ook noemt een enkeling het belang van de combinatie van reizen/vakantie en vrijwilligerswerk. De literatuur meldt daarnaast dat voorzieningen, zoals eten en drinken, goed geregeld moeten zijn. Dit wordt nauwelijks genoemd door onze respondenten.

Wat wel heel duidelijk uit dit onderzoek en in de literatuur naar voren komt, is het belang van een nuttige tijdsbesteding van de vrijwilliger.

In de literatuur komt ook het belang van selectie en matching naar voren. Uit dit onderzoek kregen we de indruk dat er niet streng wordt geselecteerd bij kortetermijnuitzendingen. Voor de lange-termijnuitzendingen worden vrijwilligers wel beter gematched en getraind, maar het is onduidelijk of er een strenge selectie is. Deze stap is wellicht iets minder streng dan bij regulier vrijwilligerswerk in eigen land. Dit is echter wel een belangrijks stap in de procedure.

De literatuur geeft ook het belang van training aan. Dat wordt bevestigd door dit onderzoek. Vooral de vrijwilligers die uitgebreide training hebben gehad en die voor langere tijd zijn weggeweest, noemen dat ze het belangrijk vinden om hun activiteiten te hebben overgedragen aan hun lokale counterpart, omdat dit voor

een duurzaam resultaat zorgt, wat vervolgens weer een gevoel geeft echt iets te hebben betekend en bijgedragen.

Het belang van een contactpersoon ter plaatse blijkt niet het enige te zijn dat vrijwilligers belangrijk vinden. Dit onderzoek geeft inzicht in meerdere aspecten van het goed managen en begeleiden van internationale vrijwilligers en vult daarmee de literatuur aan.

Uit de literatuur blijkt voorts dat het vrijwilligerswerk moet voldoen aan de verwachtingen van de vrijwilliger. Opvallend is dat de voorbereiding, gegeven door de uitzendorganisatie, een rol kan spelen bij het voorkomen van teleurstellingen onder de vrijwilligers. Daarnaast is opvallend hoe weinig voorbereiding sommige vrijwilligers nodig hebben. Veel vrijwilligers gaan onbevangen en met weinig verwachtingen hun gastland tegemoet. Deze personen ervaren, door de afwezigheid van verwachtingen, vooraf vaak minder knelpunten.

De verwachting van vele uitzendorganisaties dat lange-termijnvrijwilligers voornamelijk weggaan om iets te bereiken, gaat niet helemaal op, want eigen doelen spelen ook een belangrijke rol in de motivatie, soms zijn deze zelfs het voornaamste motief. Ook hier wordt de literatuur bevestigd.

Dit onderzoek sluit tevens aan bij de bevindingen in eerder onderzoek dat menselijke factoren de grootste rol spelen bij internationaal vrijwilligerswerk. De lokale bevolking en cultuur worden in dit onderzoek het vaakst genoemd als succesfactor, maar ook als knelpunt. Ook het contact met andere vrijwilligers en met de doelgroep werden genoemd als succesfactoren.

Discussie

Wat leert het vrijwilligerswerk in de breedte van dit onderzoek? Over het algemeen is de houding ten aanzien van vrijwilligerswerk niet positief of negatief beïnvloed door vrijwilligerswerk in het buitenland. Ook lijkt internationaal vrijwilligerswerk nauwelijks te leiden tot meer vrijwilligerswerk in eigen land, iets dat bevestigd wordt door Hermans' onderzoek naar vakantievrijwilligers (2006). Een enkeling heeft zelfs, naar aanleiding van het vrijwilligerswerk in het buitenland, een negatievere kijk op vrijwilligerswerk gekregen. Men kan zich afvragen of met name het kortetermijnvrijwilligerswerk in het buitenland, dat te vergelijken is met episodisch volunteeing (zie Cnaan en Handy, 2005), een mogelijk negatief effect heeft op het vrijwilligerswerk in Nederland. Een van de vragen die

rijst is wat internationaal vrijwilligerswerk nu oplevert. Daarbij hoort de vraag of vooral bij lange-termijnuitzendingen een duurzame maatschappelijke bijdrage behaald kan worden.

Een aantal vrijwilligers, zowel die van de korte als lange termijn, geeft aan niet het gevoel te hebben een nuttige bijdrage te hebben geleverd. Redenen zijn: moeilijk zichtbaar resultaat, te weinig taken, weinig bereikt hebben en zich afvragen of de resultaten blijvend zijn. Als men wel aangeeft tevreden te zijn over de geleverde bijdrage, dan heeft dit vaak te maken met de tastbaarheid van de resultaten of de duurzaamheid/blijvendheid van de activiteiten. Zo vertelt Rombout: "Belangrijk is duurzaamheid door zelfredzaamheid. Maak jezelf misbaar en draag alles over; zo zorg je ervoor dat ze lokaal zelf hun oplossing ter hand nemen." Dit duurzaamheidsaspect is erg belangrijk voor een waardevolle impact en voor verdere investering in vrijwilligerswerk.

Vervolgonderzoek

De dataset geeft aanleiding om nog veel meer vragen te

onderzoeken, waar in dit artikel geen ruimte voor was. Bijvoorbeeld, of het gevoel iets te hebben bereikt gekoppeld is aan de verwachtingen of motivatie van de vrijwilligers. Daarnaast kan men nagaan of ouderen en jongeren andere succesfactoren en knelpunten noemen. Een andere vraag, die in dit onderzoek heel kort is behandeld, is de vraag of internationaal vrijwilligerswerk leidt tot meer of minder vrijwilligerswerk in eigen land. En of de houding van de vrijwilliger ten aanzien van vrijwilligerswerk is veranderd door de buitenlandervaring. Men kan betwijfelen of vrijwilligerswerk, waarbij de vrijwilliger een korte commitment aangaat of waarbij de resultaten niet duurzaam lijken te zijn, bijdraagt aan de groei van sociaal kapitaal in Nederland of het buitenland. Hiermee samenhangend zou onderzoek zich ook kunnen richten op het bepalen van wat duurzaam vrijwilligerswerk is en wat minder duurzaam. En hoe kun je zorgen dat de vrijwilligers die daarvoor speciaal naar het buitenland zijn gegaan, zich ook in Nederland gaan inzetten als vrijwilliger? Hoe kan internationaal vrijwilligerswerk tot een kweekvijver leiden voor nationaal vrijwilligerswerk?

Referenties

- Adebanwi, W. (2005). *Government-led service: the example of the Nigerian Technical Aid Corps*. *Voluntary Action*, 7(2), 57-69.
- Aguilung Dalisay, G. (2005). *International volunteer service: a proposed twin programme in the cycle of national volunteering in the Philippines*. *Voluntary Action*, 7(2), 69-86.
- Berry, H. (1997). *Immigration, acculturation and adaptation*. *Applied Psychology: An International Review* 46, 1-30. In: Ward, C.A., Bochner, S. en Furnham, A. (2001). *The Psychology of Culture Shock*. Tweede herziene druk. Hove etc.: Routledge.
- Beus, de J. (2003). *Voorbij generatie X en Veronica*. In: Barendse, P. e.a. (red.), (2003). *Een wereldwerkvakantie, Vijftig jaar SIW Internationale Vrijwilligersprojecten*. Utrecht: SIW, 63-67.
- Brewis, G. en Ellis, A. (2005). *Making the Connection: Volunteering and the Millennium Development Goals*. *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 2(2), 9-45.
- Brudney, J.L. en Meijs, L.C.P.M. (2007). *Een tragedie in vrijwilligerswerk voorkomen: een nieuw paradigma*. *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 4 (supplement), 11-20.
- Butcher, J. (2005). *The impact of international service on host communities in Mexico*. *Voluntary Action*, 7(2), 101 - 113.
- CBS 2005. *Tijdsbestedingsonderzoek 2005*. www.tijdbesteding.nl/hoelangvaak/vrijetijd/vrijwilligerswerk/mantelzorgkerkgang/20061018.html, geraadpleegd op 5 oktober 2007
- Cnaan, R.J.L. en Handy, F. (2005). *Towards Understanding Episodic Volunteering*. *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 2(1), 28-35.
- Dam, E. van, Klaijssel, A. en Frietman, J. (2004). *EVC in de rondte*. *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 1(2), 36-47.
- Davis Smith, J., Ellis, A. en Brewis, G. (2005). *Cross National Volunteering: A Developing Movement?* In: Brudney, J. (ed) *Emerging Areas of Volunteering*, ARNOVA Occasional Paper Series, 1(2), 63-75.
- Ellis, S. (2007). *Voluntourism: Pro's, cons & possibilities*. www.worldvolunteerweb.org/browse/volunteering-issues/vacation-volunteering/doc/voluntourism-pros-cons.html, geraadpleegd op 3 augustus 2007.
- Gazley, B. (2001). *Volunteer vacationers and what research can tell us about them*. *e-Volunteerism: The Electronic Journal of the*

- Volunteer Community, 1(2).
- Hermans, E. (2006). *Vrijwilligerstoerisme. Reizen met een goed doel*. Master thesis, Faculteit Sociale Wetenschappen, Universiteit van Tilburg.
- Jones, A. (2005). *Assessing international youth service programmes in two low-income countries*. *Voluntary Action*, 7(2), 87-99.
- Leigh, R. (2005). *The evolving nature of international service through the United Nations Volunteers*. *Voluntary Action*, 7(2), 27-34.
- Lewis, D. (2005). *Globalisation and international service: a development perspective*. *Voluntary Action*, 7(2), 13-26.
- McBride, A. Beitez, C. en Sherraden, M. (2003). *The forms and nature of civic service: a global assessment*. St. Louis: Centre for Social Development, Washington University.
- Meijs, L.C.P.M. (2007). *Voluntourism, dat zouden we vaker moeten doen*. *Bestuur Rendement*, 6, 6-8.
- Meijs, L.C.P.M., Ten Hoorn, E.M. and Brudney, J.L. (2006). *Improving Societal Use of Human Resources: From Employability to Volunteerability*. *Voluntary Action*, 8(2), 36-54.
- Rockliffe, B. (2005). *International volunteering: an evolving paradigm*. *Voluntary Action*, 7(2), 35-44.
- Sherraden, M.S., Stringham, J., Sow, S.C. en Mc Bride, A.M. (2006). *The forms and structure of international voluntary service*. *Voluntas*, 17, 163-180.
- Stringham, J. (2005). *The legislative framework for national and international service: examples from Europe*. *Voluntary Action*, 7(2), 45-56.
- Vos, C. (2004). *Betonvlechten op vakantie*. *De Volkskrant*. 3 januari 2004.
- Ward, C.A., Bochner, S. en Furnham, A. (2001). *The Psychology of Culture Shock*. Tweede herziene druk. Hove etc.: Routledge.
- Wearing, S. (2001). *Volunteer Tourism. Experiences that make a difference*. Wallingford: CABI Publishing.
- Wearing, S. (2004). *Examining best practice in volunteer tourism*. In: Stebbins, R. en Graham, M. (eds.). *Volunteering as Leisure/Leisure as Volunteering: An International Assessment*. Wallingford: CABI Publishing, 209-224.
- Weyers, M.L. en Van den Berg, A.M. (2006). *The success factors in community work services*. *International Social Work*, 49(2), 177-187
- www.activityinternational.nl/werkenreizen/wiezijnwij_over_ai.asp geraadpleegd op 17 oktober 2007
- www.bouworde.nl geraadpleegd op 8 augustus 2007
- www.habitat.nl geraadpleegd op 8 augustus 2007
- www.icanederland.nl/ geraadpleegd op 10 oktober 2007
- www.icco.nl/delivery/main/nl/doc.phtml?p=Organisatienuw geraadpleegd op 17 oktober 2007
- www.siw.nl/media/krant/krant2.php?95 geraadpleegd op 17 oktober 2007
- www.siw.nl/nederland/ geraadpleegd op 17 oktober 2007
- www.stichtingvia.nl/over_via/index.htm geraadpleegd op 17 oktober 2007
- www.travelactive.nl/index.php?pageId=840 geraadpleegd op 17 oktober 2007
- www.vrijwilligerswerk.startpagina.nl geraadpleegd op 4 juli 2007
- www.vso.nl geraadpleegd op 2 augustus 2007
- www.zininwerk.com/html/over_commundo/organisatie/ geraadpleegd op 2 augustus 2007